

VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC DỰ ÁN VÀO DẠY HỌC TỰ CHỌN MÔN TIẾNG VIỆT LỚP 4

PGS.TS. NGUYỄN THỊ HẠNH
Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục Phổ thông
ThS. CHÂU THỊ LAN CHI
Đại học Quảng Nam

1. Mục tiêu của dạy học tự chọn lớp 4

- Dạy học tự chọn (DHTC) môn Tiếng Việt (TV) lớp 4 là một hoạt động nhằm thực hiện dạy học phân hóa ở tiểu học.

- Phương pháp dạy học (PPDH) TV thực hiện DHTC môn TV lớp 4 là những PPDH tập trung vào người học, nhằm tích cực hóa các hoạt động học tập của học sinh (HS), trong đó có PPDH dự án. Đây là PPDH được dùng thường xuyên để rèn luyện tổng hợp các kĩ năng đọc, viết, nghe, nói, trình bày trong một đề tài giáo tiếp cụ thể. PPDH này có ưu thế trong việc phát triển hứng thú học tập của HS, phát triển kĩ năng tự học, kĩ năng học tập hợp tác, khả năng vận dụng những điều đã học vào thực tế cuộc sống của các em.

2. Thế nào là PPDH dự án?

Dạy học dự án là một PPDH, trong đó người học thực hiện một nhiệm vụ học tập phức hợp, gắn với thực tiễn, kết hợp lí thuyết với thực hành, tự lực lập kế hoạch, thực hiện và đánh giá kết quả. Hình thức làm việc chủ yếu là theo nhóm, kết quả dự án là những sản phẩm của hoạt động có thể giới thiệu được.

Với HS, học theo dự án là một phương pháp học tập mang tính xây dựng, trong đó HS tự đưa ra sáng kiến và thực hiện xây dựng phiếu hỏi, thu thập thông tin, phân tích dữ liệu và đưa ra nhận định, kết luận về các vấn đề cụ thể.

Quá trình học theo dự án giúp HS củng cố kiến thức và xây dựng các kĩ năng hợp tác, giao tiếp và học tập độc lập, chuẩn bị hành trang cho các em trong sự nghiệp học tập suốt đời và đối mặt với các thử thách trong cuộc sống.

Các chủ đề trong học theo dự án chủ yếu liên quan đến việc học và đời sống hàng ngày của HS, có thể nằm trong các môn học tích hợp hoặc trong những nội dung liên quan đến nhiều môn học.

Các cơ hội HS có được khi tham gia dự án:

- Thực hiện nghiên cứu thông qua các hoạt động: tìm hiểu chủ đề, tìm kiếm thông tin có liên quan, lựa chọn, thu thập và xử lí tài liệu, tham gia trực tiếp vào hoạt động thực tiễn nhằm hoàn thành nhiệm vụ đề ra.

- Khám phá các ý tưởng theo sở thích bằng cách mỗi cá nhân tự đưa ra các ý tưởng của mình và thực hiện ý tưởng đó, qua đó sẽ tìm ra được ý tưởng có tính khả thi, thích hợp với chủ đề của dự án.

- Tìm hiểu và xây dựng kiến thức bằng cách HS phải tự mình thu thập, chọn lọc và tìm hiểu để tự kiến tạo kiến thức mới.

- Học liên môn: Mỗi dự án sẽ có nhiều nhiệm vụ khác nhau, bao gồm nhiều lĩnh vực khác nhau. Vì vậy, thông qua dạy học dự án, HS được kết hợp nhiều phân môn hoặc nhiều môn học khác nhau.

- Giải quyết vấn đề: Mỗi dự án bao gồm nhiều nhiệm vụ phức hợp. Mỗi nhiệm vụ lớn lại bao hàm nhiều nhiệm vụ nhỏ. Tham gia dự án HS thực hiện các nhiệm vụ khác nhau. Qua đó, các em được tự mình giải quyết nhiều vấn đề để hoàn thành mục tiêu đề ra.

- Tạo ra sản phẩm: sản phẩm là kết quả cuối cùng của một dự án. Sản phẩm có thể được trình bày bằng Powerpoint, văn bản báo cáo, kịch bản, áp phích, phim, mô hình, hội chợ...

- Cộng tác với các thành viên trong nhóm: Mỗi dự án có nhiều nhiệm vụ phức hợp, vì vậy nó cũng đòi hỏi nhiều thành viên tham gia. Để thực hiện và hoàn thành dự án, mỗi HS cần được hợp tác với các bạn.

- Giao tiếp: trong quá trình thực hiện dự án, HS phải thực hiện nhiều hình thức giao tiếp như giao tiếp với tài liệu để thu thập, xử lí thông tin; giao

tiếp với các thành viên trong nhóm, giao tiếp với các thành viên ngoài xã hội để thực hiện các nhiệm vụ phỏng vấn, điều tra,...

- Phát triển các kĩ năng, thái độ và sự đam mê: khi thực hiện dự án, HS được tham gia vào nhiều hoạt động khác nhau. Các hoạt động đó do HS tự xây dựng, tổ chức và hoạt động. Vì vậy, sau mỗi dự án, kĩ năng, thái độ và sự đam mê của các em được phát triển.

*** Ba bước học theo dự án**

Bước 1: Lập kế hoạch

Bước lập kế hoạch bao gồm: lựa chọn chủ đề, xây dựng các tiểu chủ đề, đưa ra các nhiệm vụ học tập, lập kế hoạch thực hiện dự án.

Bước 2: Thực hiện dự án

Để thực hiện một dự án học tập, HS sẽ tìm kiếm, thu thập tài liệu từ báo chí, internet, thư viện,... hoặc qua thực nghiệm, điều tra, phỏng vấn,... để thu thập thông tin cần thiết. Sau đó, HS tiến hành xử lí thông tin, phân tích dữ liệu để tìm ra nội dung cần thiết, liên quan đến chủ đề. HS tiến hành thảo luận thường xuyên giữa các thành viên trong nhóm để cùng nhau đưa ra các hoạt động cần thực hiện theo các tiểu chủ đề mà giáo viên đã đưa ra. Quá trình này cũng có sự trao đổi và xin ý kiến của giáo viên (GV) hướng dẫn để sản phẩm dự án hoàn thành theo đúng nội dung, mục tiêu cũng như thời gian đã quy định.

Bước 3: Tổng hợp kết quả

- Xây dựng sản phẩm: quyết định loại sản phẩm (pa nô, áp phích, báo cáo, triển lãm, mô hình ...)

- Trình bày sản phẩm: viết, chế bản, vẽ, trang trí, làm mô hình ...

- Bài học kinh nghiệm khi làm dự án: thảo luận để đưa ra những điều mình thấy tiến bộ, có ích đối với bản thân; những điều khó khăn cần giải quyết trong dự án đã làm.

3. Vận dụng PPDH dự án vào rèn luyện tổng hợp các kĩ năng đọc, viết, nghe, nói, trình bày trong một đề tài giao tiếp cụ thể

3.1. Nguyên tắc vận dụng

- Đảm bảo mục tiêu dạy học tự chọn của môn học là phát triển các kĩ năng đọc, viết, nghe, nói cho HS, tạo cơ sở để HS tự tin và linh hoạt trong

giao tiếp ở trường học và ở môi trường sống của các em.

- Đảm bảo cho mỗi cá thể HS được phát triển theo nhịp độ cá nhân và sở trường, thế mạnh của mỗi em.

- Đảm bảo dạy học tích hợp để HS nhận biết rõ mối liên hệ giữa các kiến thức, kĩ năng ở nhiều môn học.

- Đảm bảo tạo cơ hội để HS được vận dụng những điều đã học vào việc giải quyết những vấn đề cuộc sống đặt ra cho các em.

3.2. Ví dụ về thực hiện dạy học dự án một chủ điểm trong nội dung dạy học tự chọn môn Tiếng Việt lớp 4

Chủ điểm Vẻ đẹp con người

Chủ điểm này được thực hiện trên lớp với thời lượng 4 tiết. Trước khi vào tiết 1, GV cần cho HS thực hiện một số hoạt động chuẩn bị sau: Chia lớp thành 4 nhóm, mỗi nhóm sưu tầm các bài báo, tranh ảnh, băng hình, cuốn sách,... nói về vẻ đẹp của một con người.

*** Tiết 1**

HS trưng bày những tư liệu đã sưu tầm: tranh ảnh, áp phích, bài viết, bài hát, băng hình, mỗi HS tự trưng bày sản phẩm (có thể ghi tên người sưu tầm vào phía sau mỗi sản phẩm đã sưu tầm). GV giúp đỡ HS trưng bày theo mỗi loại sản phẩm đặt ở một góc hoặc một bàn). Ví dụ, một bàn trưng bày các bài viết, một bàn trưng bày các cuốn sách, một bàn trưng bày các tranh ảnh, một bàn trưng bày các băng đĩa ghi hình, ghi tiếng...

Việc làm 1: Tất cả HS trong lớp xem những tài liệu đã sưu tầm và trưng bày trong lớp, xem ghi chép tên từng sản phẩm và một vài điều mình thích khi xem hoặc đọc các sản phẩm đó (vào phiếu ghi chép do GV cung cấp).

Việc làm 2: Thảo luận nhóm, để:

- Thống nhất thực hiện một hoạt động truyền thông về chủ điểm *Vẻ đẹp con người*: triển lãm tranh ảnh, phim, băng hình (sưu tầm) về *Vẻ đẹp con người* trong các thời đại; thi kể chuyện, hát múa về chủ điểm *Vẻ đẹp con người*; thi viết và vẽ minh họa về những tấm gương có vẻ đẹp vẻ ngoại hình, trí tuệ, sức khỏe, đạo đức.

- Phân công cho từng cá nhân công việc chuẩn

bị cho hoạt động truyền thông đã chọn (mỗi HS tự chọn loại sách, truyện, tranh ảnh, băng đĩa hình; mỗi HS chịu trách nhiệm chuẩn bị giấy, sáp màu, bút vẽ, hoặc nhận nhiệm vụ trang trí cho triển lãm/ Nếu là thi kể chuyện, hát múa thì mỗi HS tự chọn bài hát, điệu múa, câu chuyện nào/ Nếu là bài viết và vẽ minh họa thì mỗi HS chọn một tấm gương có vẻ đẹp về ngoại hình, sức khỏe, trí tuệ, phẩm chất,...

Hoạt động ngoài lớp sau tiết 1

Từng cá nhân thực hiện nhiệm vụ đã được phân công: chọn và xem kĩ tranh ảnh, băng đĩa hình, sách truyện/chọn hát hoặc múa, kể chuyện các bài hát, điệu múa, câu chuyện đã chọn/ viết và vẽ về tấm gương có vẻ đẹp về ngoại hình, sức khỏe, trí tuệ, phẩm chất,...

*Tiết 2:

Việc làm 1: Làm việc nhóm

- Từng cá nhân HS giới thiệu về các tư liệu đã chọn. Gợi ý cách giới thiệu:

+ Loại tư liệu (bài viết, câu chuyện, sách, băng hình, tranh ảnh).

+ Tư liệu nói về điều gì, về vẻ đẹp của con người ra sao, về những con người cụ thể nào.

+ Nếu là câu chuyện thì kể gọn, nếu là bài hát thì hát, nếu là tranh ảnh, băng hình thì giới thiệu nội dung, nếu là bài viết cũng giới thiệu nội dung bài viết về cái gì hoặc về ai.

Các HS trong nhóm có thể đưa ra những câu hỏi để người giới thiệu trả lời về từng tư liệu.

Việc làm 2: Lập dàn ý cho bài giới thiệu về vẻ đẹp con người

- Từng HS lập dàn ý cho bài nói và viết về vẻ đẹp con người.

- Từng nhóm nhỏ hai bạn trao đổi dàn bài để chữa và bổ sung cho nhau.

Việc làm 3: Trao đổi nhóm về tổ chức một cuộc thi, một trò chơi về chủ đề Vẻ đẹp con người để tham gia ngày hội truyền thông về vẻ đẹp con người.

- Chọn tổ chức một cuộc thi hoặc trò chơi: tên cuộc thi, trò chơi, mục đích của cuộc thi/ trò chơi, cách thức thi hoặc chơi để hướng dẫn cho những người tham gia (Ví dụ, thi đọc nhanh các câu ca

dao, tục ngữ, thành ngữ ca ngợi vẻ đẹp con người đặc biệt về đẹp về phẩm chất; tham gia cuộc thi *Nét đẹp đội viên*;...)

- Phân công các thành viên trong nhóm chuẩn bị các điều kiện cho cuộc thi, trò chơi: Viết một bản mô tả chương trình cuộc thi/ trò chơi để người tham gia rõ cách thi/trò chơi; chuẩn bị các đồ dùng phục vụ cho cuộc thi/trò chơi (các giấy màu cắt hình bông hoa trong đó ghi yêu cầu cho người hái hoa trong phần thi ứng xử), chỉ định làm trọng tài, viết bản quy định chấm điểm cho cuộc thi/ trò chơi, chuẩn bị phần thưởng cho người thắng cuộc,...

Hoạt động ngoài giờ sau tiết 2

Việc làm 1: Từng bạn viết bài giới thiệu về Vẻ đẹp con người theo những điều đã tập hợp được từ tư liệu mà mình và các bạn trong lớp sưu tầm. Trang trí bài viết bằng các hình ảnh tự minh họa hoặc các tranh ảnh sưu tầm. Có thể soạn bài viết bằng máy vi tính.

Việc làm 2: Từng nhóm chuẩn bị các đồ dùng (theo sự phân công) để tổ chức trò chơi/ cuộc thi.

*Tiết 3:

Việc làm 1: Từng bạn trong nhóm nói bài giới thiệu về vẻ đẹp con người theo dàn ý đã chuẩn bị và theo hình ảnh minh họa. Các bạn khác hỏi thêm để bạn trình bày trả lời.

Việc làm 2: Từng nhóm nhỏ 2-3 bạn đọc bài viết về vẻ đẹp con người cho nhau nghe, để: Góp ý cho nhau sửa chữa bài viết; Góp ý cho nhau cách trình bày bài viết có xen kẽ hình ảnh; Góp ý cho nhau để lựa chọn một hình ảnh và một câu nói hấp dẫn để nói về vẻ đẹp con người.

Việc làm 3: Tổ chức cuộc thi / trò chơi nhóm đã chuẩn bị.

Hoạt động ngoài giờ sau tiết học 3

Việc làm 1: Mỗi nhóm chuẩn bị cho việc trưng bày các sản phẩm của nhóm trong hội thảo truyền thông nói về vẻ đẹp con người.

- Phân loại tài liệu (mỗi loại tập hợp thành một tập lớn).

- Trình bày tài liệu trên pa nô (giấy hoặc bảng khổ lớn; bảng to,...): bài viết của nhóm, tranh ảnh, hình ảnh minh họa.

Cử người giới thiệu về vẻ đẹp con người theo những tư liệu đã tập hợp của nhóm và giới thiệu thử các tư liệu này.

- Các thành viên trong nhóm hỏi đáp với người trình bày thử

Việc làm 2: Thử tự đánh giá hội thảo truyền thông của nhóm mình theo các tiêu chuẩn số lượng tư liệu bài viết và số lượng tư liệu bài viết hay.

***Tiết 4:**

Triển lãm *Giới thiệu về vẻ đẹp con người*

Việc làm 1: Mỗi nhóm cử một bạn tham gia nhóm đánh giá hoạt động của từng nhóm.

Việc làm 2: Từng nhóm giới thiệu hoạt động triển lãm của nhóm mình (giới thiệu chung về các tài liệu sưu tầm của nhóm, các bài viết của nhóm, trò chơi/ cuộc thi do nhóm tổ chức và mời khán giả cùng tham dự chơi/ thi)

Việc làm 3: Nhóm đánh giá trao đổi riêng rồi công bố kết quả đánh giá từng hoạt động, giải thưởng cho nhóm có kết quả cao.

Việc làm 4: GV trao giải thưởng cho các nhóm đoạt giải và dặn dò học sinh những điều cần ghi nhớ về *Vẻ đẹp con người*.

** Một số kết quả đạt được sau 4 tiết học theo dự án:*

100% phần trình bày của các nhóm cũng như hoạt động tổ chức trò chơi của các nhóm đều đạt loại tốt. Các bài viết, bài vẽ, bài sưu tầm đều đúng nội dung chủ điểm và còn thể hiện tính sáng tạo. Các em không những biết cách trình bày mà còn kết hợp tranh ảnh rất sinh động. Kết quả của mỗi nhóm là tập hợp sự đoàn kết, nỗ lực làm việc của cả nhóm. Qua các hoạt động của mỗi chủ điểm, HS thể hiện được những ưu điểm của mình, một số tồn tại của mình cần được khắc phục. Dưới đây là ý kiến của một số HS đã học theo dự án nói trên:

- Em Nguyễn Yến Hoa: "Học tự chọn giúp em hiểu được nhiều điều và giúp em tự tin hơn khi đứng trước mọi người".

- Em Nguyễn Nhật Ánh: "Những tiết học tự chọn này rất mới, vui và tốt".

- Em Đặng Thanh Bằng: "Em thấy thoải mái hơn nhiều so với học bình thường".

- Em Lê Quang Minh: "Tiết tự chọn giúp em vừa

học vừa chơi và giúp chúng em có tinh thần đoàn kết".

- Em Đặng Anh Phát: "Học tự chọn giúp khơi dậy lòng tin và trí tuệ trong người, giúp ta mạnh dạn, bình tĩnh trong giờ học".

- Em Vũ Tường Khanh: "Nó giúp em tự tin đứng trước mọi người và rèn cho em tính kiên nhẫn tìm tài liệu".

- Em Lê Bảo Quyên: "Khi học tập tự chọn theo chủ điểm thì em có thể sưu tầm nhiều tài liệu theo chủ điểm, đồng thời cũng được hiểu thêm nhiều kiến thức hơn".

- Em Lê Minh Đức: "Khi học tiết tự chọn, em thấy sáng khoái tinh thần vì tiết học kết hợp cả chơi và việc học bài".

- Em Trần Đình Thụy: "Học tự chọn theo chủ điểm này cho em nhiều kiến thức, hiểu biết và có thể áp dụng kiến thức trong cuộc sống"...

Kết quả thực nghiệm cho thấy dạy học theo chủ điểm thực sự có tính khả thi và đem lại kết quả tốt. Vì vậy, việc dạy học theo dự án này cần được áp dụng và phổ biến rộng rãi nhằm làm phong phú thêm chương trình học, hơn nữa các kiến thức, kĩ năng đem lại cho HS cũng rộng hơn và sâu hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Hạnh, *Dạy học tự chọn môn Tiếng Việt ở tiểu học nhằm đáp ứng yêu cầu dạy học phân hóa*, Đề tài khoa học công nghệ cấp Viện, Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục, 2007.
2. Nguyễn Thị Hạnh, *Dạy học tự chọn môn tiếng việt ở tiểu học*, Tạp chí Giáo dục, số 2/2005.
3. Dạy học dự án, Dự án Việt- Bỉ, 2008.
4. Châu Thị Lan Chi, *Vận dụng phương pháp Dạy học dự án vào dạy học tự chọn môn Tiếng Việt lớp 4*, luận văn thạc sĩ giáo dục tiểu học, Đại học Sư phạm Hà Nội, 2009.

SUMMARY

This writing addresses the use of project teaching method in teaching elective Vietnamese language for Grade 4. The author presents the concepts of project teaching; steps in project teaching; use in drilling listening, speaking, reading, writing skills in a concrete communication topic.